

<i>Код. Наименование на учебната дисциплина</i> История на психологията II част	
<i>Титуляр на курса:</i> гл.ас. д-р Людмил Денев	
<i>Вид на дисциплината</i> задължителна	<i>Образователно-квалификационна степен</i> бакалавър
<i>Година на обучение</i> първа	<i>Семестър</i> втори
<i>Кредити</i> 5	<i>Хорариум</i> 30 часа лекции, 30 часа упражнения
<i>Форма на обучение</i> редовна	<i>Език на обучението</i> български
<i>Форма на контрол и оценяване</i> 25% контролна работа, 25% курсова работа, 50% изпит. Предаването на курсова работа е условие за допускане до изпит.	

Анотация

Цели на курса

Научно-образователната дисциплина "ИСТОРИЯ НА ПСИХОЛОГИЯТА II част" е курс от понятия, теории и идеи в психологията, които изграждат у студентите научна представа и разбиране за възникването и развитието на психологията като самостоятелна наука, за нейното състояние, постижения, проблеми и предизвикателства.

Съдържание на дисциплината

По своята същност, съдържанието на курса има пряко отношение към изграждането на теоретична и методологична култура у студентите, както и към развитието на уменията им за анализ и оценка на психологическите идеи и гледни точки. Организацията и интерпретацията на съдържанието се подчиняват на духа на един еkleктичен реализъм, с цел да се открият и синтезират рационалните моменти в отделните школи и течения, да се разбере научната и приложната ценност на всяка от тях.

План на семинарните занятия

В хода на обучението студентите изпълняват определен обем от самостоятелна работа върху основни, първични литературни източници, съвместно обсъждат реферати върху значими теми и автори, пишат курсови работи и получават възможност да изложат собствени гледни точки и прозрения.

Тематичен план

Тема 1. Необихейвиоризъм

Обща логика. **Кларк Хъл** (1884-1952): хипотетико-дедуктивният метод в изучаването на поведението и въвеждането на междинни конструкти; редукция на драйва и подкрепление; обратни връзки. "Когнитивен" бихейвиоризъм на **Едуард Толмън** (1886-1959): междинни променливи (когнитивни карти; очакване и ценност); латентно учене (подкрепление и учене или автономна мотивация за учене и проява на наученото). Социо-бихейвиоризмът на **Албърт Бандура** (1925 ...): теории за социално-когнитивно научаване и за Аз-ефикасност.

Толмън, Е. *Нова формула за бихевиоризъм*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Hull, Clark L. (1930). Knowledge and purpose as habit mechanisms. *Psychological Review*, 37, 511-525.

Hull, C.L. (1943). *Principles of Behavior*. N.Y.

Hull, C.L. (1951). *Essentials of Behavior*. New Haven, Yele.

Tolman, Edward C. (1932). *Purposive behavior in Animals and Men*. N.Y.

Tolman, E.C. (1948). Cognitive maps in rats and men. *Psychological Review*, 55(4), 189-208.

Bandura, Albert (1962). *Social Learning through Imitation*. University of Nebraska Press: Lincoln, NE.

Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: the exercise of control*. New York: W.H. Freeman.

Тема 2. Оперантен бихейвиоризъм - Бърхъс Скинър (1904-1979)

Оперантната теория за поведението (радикален бихейвиоризъм). Оперантно и респондентно поведение. Анализ на оперантното обуславяне; разписания на подкрепленията; приложения. Проекции на оперантния бихейвиоризъм върху социалния живот.

Скинър, Б.Ф. *Необходими ли са теории за ученето?* В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Скинър, Б.Ф. *Произходът на когнитивната мисъл.* В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Скинър, Б.Ф. (1996). *Отвъд свободата и достойнството.* С.: НИ.

Skinner, Burrhus F. (1938). *The Behavior of Organisms: An Experimental Approach.* N.Y.

Skinner, B.F. (1953). *Science and Human Behavior.* N.Y.

Тема 3. Психоаналитичната теория на Зигмунд Фройд (1856-1939)

Източници, цели и методи на психоаналитичната теория и практика. Учение за организацията на психичното и същността на безсъзнателното; топология, динамика и енергетика на психичното. Биологично и социално в структурата на личността. Понятие за психоневроза и за психоаналитична психотерапия.

Фройд, З. (1992). *Автобиография.* С.: НИ.

Фройд, З. (1991). *Въведение в психоанализата.* С.: НИ.

Фройд, З. (1991). *Психология на сексуалността.* С.: Хр. Ботев.

Фройд, З. (1992). *Отвъд принципа на удоволствието.* С.: НИ.

Фройд, З. (1992). *Тотем и табу.* София-Плевен.

Тема 4. Аналитичната психология на Карл Юнг (1875-1961)

Индивидуално и колективно безсъзнателно. Начини на изява и действие на архетиповете - понятие за символна репрезентация. Праобразите и организацията на психичния живот. Процесът на индивидуация; цялостна личност. Типология на личността. Понятие за аналитична психотерапия.

Юнг, К. (1994). *Автобиография.* Плевен: ЕА.

Юнг, К. (1995). *За основите на аналитичната психология (Тавистокски лекции).* Плевен: ЕА.

Юнг, К. (1999). *Архетиповете и колективното несъзнавано.* Плевен: ЕА.

Юнг, К. (1995). *Психологически типове.* София: УИ "Св. Кл. Охридски"

Юнг, К. (2001). *Динамиката на несъзнаваното.* Плевен: ЕА.

Тема 5. Индивидуална психология на Алфред Адлер (1870-1937)

Проактивно разбиране за детерминацията на психичното. Мотивация на развитието - чувства за непълноценност, общност, автономност и производните им компенсаторни стремежи; комплекси и механизми на тяхното действие (свръхкомпенсация, психопатология); психотерапевтични възможности.

Адлер, А. (1995). *Човекознание.* С.: Евразия.

Адлер, А. (1996). *Практика и теория на индивидуалната психология.* С.: Алегро.

Тема 6. Генетичната психология на Жан Пиаже (1896-1980)

Психология и епистемология. Понятие за интелект. Функционални инварианти (асимиляция-акомодация) и тяхното равновесие (адаптация). Организация на интелекта - основни свойства на схемите. Стадиалност. Понятието "егоцентризъм".

Пиаже, Ж. (1996). *Психология на интелекта.* Сп. "Педагогика", год. VI, № 8.

Пиаже, Ж. *Психологическото обяснение и проблемът за психофизиологичния паралелизъм.* В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Денев, Л. (1996). Жан Пиаже и генетичната психология. В: сп. "Педагогика", год. VI, № 8, с. 101-110.

Piaget, Jean (1924). *Le Jugement et le Raisonnement chez l'Enfant.* Neuchatel-Paris, Delachaux&Niestle.

Piaget, J. (1946). *La psychologie de l'intelligence.* Paris: Presses Universitaires de France.

Piaget, J. (1955). *The Language and Thought of the Child.* N.Y., Meridian Books.

Piaget, J. (1995). Commentary on Vygotsky's criticisms. *New Ideas in Psychology*, 13, 325-340.

Flavell, J.H. (1963). *The developmental psychology of Jean Piaget.* Princeton, NJ, US: D. Van Nostrand.

Тема 7. Културно-историческа теория за развитието на психиката - Лев Виготски (1896-1934)

Основни положения на теорията за развитието на висшите психични функции: структура и развитие на висшата функция; сигнализация и сигнификация; знакови системи; процесът на интериоризация. Език, мислене и формиране на понятия. Теорията за двете зони на развитие.

- Виготски, Л.С. (1983). *Мислене и реч*. С.: НИ.
- Виготски, Л.С. (2005). *Избрани психологически произведения*. С.: Псидо.
- Выготский, Л.С. (1982). Исторический смысл психологического кризиса. В: *Выготский, Л.С.: Собрание сочинений* (т. 1-6), т. 1., Москва.
- Выготский, Л.С. (1983). *История развития высших психических функций* (Гл. I-V). В: *Выготский, Л.С.: Собрание сочинений*, (т. 1-6), т. 3., Москва.
- Vygotsky, Lev S. (1987). *The Historical Meaning of the Crisis in Psychology: A Methodological Investigation* (vol. 3, pp. 233-371). In: *The Collected Works of L.S. Vygotsky*, vol. 1-6 (1987-1999), Plenum Press, NY.

Тема 8. Теория за дейността на Алексей Леонтиев (1903-1979). Идеи и възгледи на Сергей Рубинщайн (1889-1960).

А. Леонтиев: хипотеза за произхода и развитието на психиката; теория за дейността, съзнанието и личността; модел за интериоризация и екстериоризация на продуктите на културата. *С. Рубинщайн*: проблемът за онтологичния статус на психичното и съзнанието; предмет на психологията и единица за анализ; учение за двойната детерминация на поведението.

- Леонтиев, А. *Проблемът за възникването на усещанията*. В: *История на психологическата мисъл* (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.
- Леонтиев, А. (1974). *Проблеми на развитието на психиката*. С.: НИ (вж.: Гл. I-II).
- Леонтиев, А. (1978). *Дейност. Съзнание. Личност*. С.: Профиздат.
- Рубинщайн, С. (1977). *Битие и съзнание*. С.: НИ.
- Рубинштейн, С. (1989). *Основы общей психологии*, т. 1-2., М. (вж. т.1, Гл. I-VI).

Тема 9. Теория за нагласата на Дмитрий Узнадзе (1886-1950)

Същност, свойства и функции на нагласата. Експериментално фиксирана и естествена нагласа - динамика на развитието. Процесът на обективация. Нагласа и несъзнавано.

- Узнадзе, Д. (1985). *Установка. Поведение. Дейност*. С.: НИ. [Вж. стр.: 21-88; 125-126; 142-154.]
- Надирашвили, Ш. (1987). *Установка и деятельность*. Тбилиси.

Тема 10. Неофройдизъм

Социални условия и научни основания за появата на неофройдизма. Културпсихоанализата на **Ерих Фром** (1900-1980): типове социален характер и форми на обществена организация; ценности, психична адаптация, защитни механизми и не/реализация на човешката същност; "потребителска" срещу "продуктивна" ориентация на характера. Основни идеи на *К. Хорни* (1885-1952) и *Х. Съливан* (1892-1949).

- Фром, Е. (1992). *Бягство от свободата*. С.: Хр. Ботев.
- Фром, Е. (1996). *Да имаш или да бъдеш?* С.: Кибеа.
- Фром, Е. (2003). *Анатомия на човешката деструктивност*. С.: З. Стоянов.
- Хорни, Карен (1998). *Основни на психоанализа*. С.: Евразия.
- Sullivan, Harry S. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. New York, NY, US: W.W. Norton & Co.

Тема 11. Психодинамични теории - основни положения

Его психология: А. Фройд (1966-1980) - защитни механизми на Аз-а; психоаналитична детска психология; Х. Хартман (1894-1970) - "отвъд конфликта"; Д. Рапърпорт (1911-1960) - систематизация на психоаналитичната теория и емпирично тестиране на хипотезите ѝ. *Е. Ериксън* (1902-1994) - психосоциално развитие и идентичност. *Селф психологията* на Х. Коут (1913-1981). *Психология на Селфа*: теория за обектните отношения - М. Клайн (1882-1960), Д. Уиникът (1896-1971); теория за привързаността - Дж. Боулби (1907-1990); трансакционен анализ - Е. Бърн (1910-1970).

- Фройд, Ана (2000). *Егото и защитните механизми*. С.: Лик. (ориг. публ. 1939)
- Ериксън, Ерик (1996). *Идентичност: младост и криза*. С.: НИ.
- Клайн, Мелани (2002). *Любов, завист, благодарност* (избрани статии). С.: Лик.
- Уиникът, Доналд (1999). *Игра и реалност*. С.: Лик. (ориг. публ. 1971)
- Уиникът, Д. (2008). *От педиатрия към психоанализа*. С.: Център за психосоциална подкрепа.
- Бърн, Ерик (1996). *Игрите, които хората играят: Психология на човешките взаимоотношения*. С.: НИ. (ориг. публ. 1964)
- Freud, Anna (1966). *Normality and Pathology in Childhood: Assessments of Development*. The Hogarth Press.
- Hartmann, Heinz. (1958). *Ego psychology and the problem of adaptation* (D. Rapaport, Trans.). New York: International Universities Press. (Original work published 1939)
- Rapaport, David. (1942). *Emotions and Memory*. Baltimore, Williams&Wilkins.
- Rapaport, D. (1960). *The Structure of Psychoanalytic Theory*. New York: International Universities Press.

- Kouht, Heinz (1971). *The Analysis of the Self: A Systematic Approach to the Psychoanalytic Treatment of Narcissistic Personality Disorders*. International Universities Press, New York.
- Klein, Melanie. (1948). *Contributions to Psychoanalysis (1921-1945)*. London: Hogarth Press.
- Bowlby, John. *Attachment and loss*. Vol. I (1969) *Attachment*. London, New York. // Vol. 2 (1973): *Separation: Anxiety and anger*. London, New York. // Vol. 3 (1980): *Loss: Sadness and depression*. London, New York.
- Berne, Eric (1961). *Transactional analysis in psychotherapy: A systematic individual and social psychiatry*. New York, NY, US: Grove Press.

Тема 12. Хуманистична психология. Екзистенциални подходи

Идейни източници. Насоченият към личността подход на **Карл Роджърс** (1902-1987); възгледи за мотивите и условията на човешкото развитие; "емпатията" като познавателен метод; клиент-центрирана терапия. Теорията за актуализиращата себе си личност на **Ейбрахам Маслоу** (1908-1970). Основни положения на *екзистенциалната психология*; Виктор Франкъл (1905-1997), Роло Мей (1909-1994).

- Маслоу, Е.Х. (2001). *Мотивация и личност*. С.: Кибеа.
- Франкъл, В.Е. (1994). *Смисълът на живота: увод в логотерапията*. С.: Отворено общество.
- Rogers, Karl R. (1961). *On Becoming a Person*. Constable.
- Rogers, K.R. (1964). Toward a Science of the Person. In: Wann, T.W. (Ed.), *Behaviorism and Phenomenology*. Chicago-London.
- Rogers, K.R. (1975). Empathic: an unappreciated way of being. *The Counseling Psychologist*, 5, 2, p. 2-10.
- Maslow, Abraham H. [1954] (1987). *Motivation and Personality*. Harper&Row, N.Y.
- Maslow, A.H. (1968). *Toward a Psychology of Being*. Litton Education Publishing, Inc.
- May, Rollo R. (1950). *The Meaning of Anxiety*. New York, Roland Press Co.

Тема 13. Когнитивна психология

Предпоставки за възникването - изследвания на *Ф. Бартлет*, *Д. Бродбент* и др.; кибернетика. Въвеждане на понятието *когниция* и усилия за установяване на предмета и методите на когнитивната психология, анти-бехевиоризъм, "нов поглед" - *Дж. Милър* и *Дж. Брунър*; познавателни процеси, компютърно-информационни теории (анalogии и метафори); психолингвистика. Приносът на *Н. Чомски*. *У. Найсър* - дефиниране и изучаване на когнициите, като модални процеси и обработка на информация. Оттегляне на основателите от "когнитивизма" - призив към по-цялостни подходи и разбиране, към екологична валидност. "Интроспекцията" и отношението ѝ към експлицитни и имплицитни познавателни процеси; когнитивното "несъзнавано" (*Р. Нисбет* и др.). Когнитивна психология и когнитивни науки. Конекционизъм.

- Чомски, Ноам (2012) *Студии за езика и философията на ума*. Изд: Лик.
- Bartlett, Frederic C. (1932). *Remembering: A Study in Experimental and Social Psychology*. UK: Cambridge University Press.
- Bartlett, F.C. (1958). *Thinking: An Experimental and Social Study*. London: George Allen&Unwin.
- Broadbent, Donald E. (1958). *Perception and Communication*. Oxford: Pergamon.
- Miller, George A. (1951). *Language and communication*. McGraw-Hill.
- Miller, G.A. (1956) The magical number seven, plus or minus two. *Psychological Review*, 63: 81-97.
- Miller, G.A., Galanter, E., Pribram, K.H. (1986). *Plans and the Structure of Behavior*. Adams Bannister Cox Pubs.
- Bruner, Jerome S., Goodnow, J.J., Austin, G.A. (1956). *A study of thinking*. New York: Wiley.
- Bruner, J.S. (1973). *Beyond the Information Given: Studies in the Psychology of Knowing*. New York: Norton.
- Bruner, J.S. (1986). *Actual Minds, Possible Worlds*. Harvard University Press.
- Chomsky, Noam A. (1959) Review of Verbal Behavior, by B.F. Skinner. *Language* 35 (1): 26-57.
- Chomsky, N. (1972). *Language and mind*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Neisser, Ulric G. (1967). *Cognitive psychology*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Neisser, U. (1976). *Cognition and reality*. San Francisco: W.H. Freeman.
- Neisser, U. (1987). *Concepts and conceptual development: ecological and intellectual factors in categorization*. Cambridge University Press.
- Nisbett, R., Wilson, T. (1977). Telling more than we can know: Verbal reports on mental processes. *Psychological Review*, 84(3): 231-259.

Българската психологическа наука - обща характеристика на началата и развитието на психологията в България.

Тема 14. Интроспективно направление

Психологическите възгледи на **Никола Алексиев** (1887-1912): психофизичен паралелизъм, интерпретация на самонаблюдението; проблеми на волята, учение за чувствата и афектите. Психологическите възгледи на **Спиридон Казанджиев** (1882-1951): отношение между психично и физиологично; реактивна теория за психичното; типология на човека; периодизация на човешкото развитие.

- Алексиев, Н. *Учението на Густав Т. Фехнер за отношението между душа и тяло*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.
- Алексиев, Н. (1907). *Основни форми на чувствата*. Пловдив.

- Алексиев, Н. (1908). *Принос към учението за афектите*. София.
- Казанджиев, Сп. (1932). Емоционалният фактор при мисленето (Предговор). София.
- Казанджиев, Сп. (1932). Чувство и индивидуалност. В: *Знание и вяра*, София.
- Казанджиев, Сп. (1934). *Периферната теория за афекта и репродуцирането на патогенните афектни преживявания*. София.
- Казанджиев, Сп. (1938). *Обща психология*. София.
- Александров, Павел (1983). Интроспективните изследвания на Никола Алексиев върху чувствата и афектите. *ГСУ, Книга - Психология*, т. 76, с. 5-31.
- Александров, П. (1993). *Българската интроспективна психология*. Докторска дисертация. София.
- Александров, П. (1995). Интроспективният метод в българската емпирична психология. *ГСУ, Книга - Психология*, т. 87-88, с. 83-99.

Тема 15. Фройдизмът в българската психология и алтернативни разбирания

Идеи и възгледи на **Иван Кинкел** (1882-1945) и **Любомир Русев** (1902-?); опити за социологизация и биологизация на психоаналитичната теория. **Михаил Димитров** (1881-1966): разбиране за психичното; отношение към фройдизма; психология на смеха; ейдетични образи и феномени. Разновидности на *катарзисния метод*: Н. Кръстников (1880-1936) - репродукция на патогенни афективни преживявания, (учение за "психона"); К. Чолаков (1897-1963) - метод на психо-физиологичната декапсулация.

- Кинкел, И (1923). *Наука и религия в светлината на психоаналитическата социология*. София.
- Кинкел, И. (1926). Събарянето на аналитичната психология от г-н. М. Димитров. В: *Популярна психоаналитична библиотека*, № 1, София.
- Кинкел, И. (1932). Философията на човешката душа в психоаналитично осветление. Сп. *Философски преглед*, кн. 4, 325-340.
- Кинкел, И. (1933). Философската същина на психоаналитичния мироглед. *Философски преглед*, кн. 1, 15-34.
- Kinkel, J. (1922). Zur Frage der psychologischen Grundlagen und des Ursprungs der Religion. *Imago*, 8, № 1-2.
- Русев, Л. (1932). *Глад и либидо. Принос към психоаналитичното учение за либидото*. София: Хр.Г. Данов.
- Русев, Л. (1933). Психоанализа на Ботевото творчество. *Философски преглед*, год. V, кн. III.
- Русев, Л. (1933). Художествената литература и психоанализата. сп. *Листопад*, кн. 4-5.
- Русев, Л., Димитров, М. (1930). За и против Фройд (полемика). *Философски преглед*, № 3.
- Димитров, М. (1924). *Психология на смеха*. София.
- Димитров, М. (1941). Масовата психология в психоаналитично осветление. *Философски преглед*, № 2.
- Димитров, М. (1943). Към психоаналитичното тълкуване на художествените творения. *Философски преглед*, кн. 1, 1-8.
- Кръстников, Н. (2008). *Опит за психологически анализ на нашия обществен живот*. Велико Търново: Надежда - Р.Н. (ориг. публ. 1922)

Обзорна литература

- Александров, Павел (състав.) (2000). *История на психологическата мисъл* (Христоматия). С.: Лик.
- Александров, Павел. (2005). *История на психологията (част I)*. Варна.
- Александров, П. (2012). *История на интроспективната психологията*. Варна.
- Томашевски, Т. (1989). *Основни идеи на съвременната психология*. С.: НИ.
- Шулц, Д. и Шулц, С. (2006). *История на модерната психология*. С.: НИ.
- Ярошевски, М. (1977). *Психологията през XX век*. С.: НИ.
- Benjamin, L.T. (2008). *A History of Psychology: Original Sources and Contemporary Research* (3th ed.). Wiley-Blackwell.
- Brennan, J.F. (2002). *History and systems of psychology* (6th edition). Pearson.
- Danziger, K. (1991). *Constructing the subject: Historical origins of psychological research*. New York: Cambridge University Press.
- Freedheim, D.K., Weiner, I.B. (2003). *Handbook of Psychology: Volume 1 - History of Psychology*. J. Wiley&Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.
- Glassman, W., Hadad, M. (2009). *Approaches to Psychology* (5th Edition). McGraw-Hill.
- Hergenbahn, B.R., Henley, T. (2013). *An Introduction to the History of Psychology* (International ed of 7th revised ed edition). Wadsworth Publishing Co Inc.
- Hothersall, D. (2004). *History of Psychology* (4th ed.). N.Y.: McGraw-Hill.
- Hunt, M.M. (2007). *The story of Psychology*. Anchor Books.
- Kusch, M. (1999). *Psychological knowledge: A social history and philosophy*. London: Routledge.
- Leahey, T.H. (1980). *A History of Psychology*. N.J.: Prentice Hall.
- Leahey, T.H. (2001). *A History of Modern Psychology*. Prentice Hall, Inc.
- Robinson, D.N. (1995). *An Intellectual History of Psychology*. University of Wisconsin Press.
- Zimbardo, P.G., Johnson, R.L., McCann, V. (2011). *Psychology: Core Concepts*. Boston: Pearson.

Classics in the History of Psychology. An internet resource developed by **Christopher D. Green**, York University, Toronto, Ontario. <http://psychclassics.yorku.ca>